ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [*NIILO JÄÄSKINEN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2010. gada 22. aprīlī[1]

I — Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz Pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku (turpmāk tekstā — "Pamatnolīgums"), kas ir noslēgts 1999. gada 18. martā un ietverts Padomes 1999. gada 28. jūnija Direktīvas 1999/70/EK par *UNICE*, *CEEP* un EAK noslēgto pamatnolīgumu par darbu uz noteiktu laiku[2] pielikumā, 8. klauzulas interpretāciju.

2. Šis lūgums tika iesniegts tiesvedības starp Frančesku Sordži [*Francesca Sorge*] un viņas darba devēju *Poste Italiane SpA* (turpmāk tekstā — "*Poste Italiane*") ietvaros sakarā ar F. Sordžes darba līgumā ietverto noteikumu, ka šis līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku, un to, ka līgumā nebija minēti nedz aizvietojamo darba ņēmēju vārdi, nedz arī viņu prombūtnes iemesli. Saskaņā ar agrāko valsts tiesisko regulējumu par Direktīvas 1999/70 transponēšanu šīm ziņām bija jābūt ietvertām tāda veida darba līgumā. Turpretim 2001. gada 6. septembra likumdošanas dekrētā Nr. 368[3] (turpmāk tekstā — "likumdošanas dekrēts Nr. 368/2001"), kas aplūkojamajam līgumam bija piemērojams *ratione temporis*, šādas prasības vairs nav.

3. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesai dod iespēju precizēt un attīstīt judikatūru, ko tā izveidoja spriedumos lietā *Mangold* un apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c.[4]. Tiesai ir jāizvērtē saikne starp turpmāk aprakstītajām valsts tiesību izmaiņām un "darba ņēmēju aizsardzības līmeņa pazemināšanas jomā, uz kuru attiecas minētais pamatnolīgums", jēdzienu, kurš ietverts Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktā. Tāpat šī tiesa aicina Tiesu izskaidrot iespējamās valsts tiesību neatbilstības Pamatnolīgumam ietekmi uz pamata lietu[5].

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — OV L 175, 43. lpp.

3 — Likumdošanas dekrēts par Direktīvas 1999/70 izpildi (2001. gada 9. oktobra *GURI* Nr. 235, 4. lpp.).

4 — 2005. gada 22. novembra spriedums lietā C-144/04 *Mangold* (Krājums, I-9981. lpp.) un 2009. gada 23. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-378/07 līdz C-380/07 *Angelidaki* u.c. (Krājums, I-3071. lpp.).

5 — Šī tiesa nesen Tiesā iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar tiesvedību, kurā ir iesaistīta *Poste Italiane* un kas arī attiecas uz likumdošanas dekrētu Nr. 368/2001 un Pamatnolīguma 8. klauzulu: skat. lietu C-20/10 *Vino* (tiek izskatīta Tiesā).

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Savienības tiesības* [6]

4. Direktīvas 1999/70 pamats ir EKL 139. panta 2. punkts [7], un saskaņā ar tās 1. panta noteikumiem paredz "ieviest pielikumā pievienoto Pamatnolīgumu par darba līgumiem uz noteiktu laiku, ko [..] savā starpā noslēdza vispārējās starpprofesionālās organizācijas (*UNICE*, *CEEP* un EAK) [8]".

5. No minētās direktīvas preambulas trešā, sestā, septītā un no trīspadsmitā līdz septiņpadsmitajam apsvērumam, kā arī no Pamatnolīguma preambulas pirmās līdz trešajai daļai un vispārīgo apsvērumu 3., 5.–8. un 10. punkta izriet, ka:

— iekšējā tirgus izveidei pakāpeniski ir jāuzlabo darba ņēmēju dzīves un darba apstākļi Eiropas Kopienā, kas ir jāpanāk, pakāpeniski tuvinot šos apstākļus, īpaši attiecībā uz pārējām nodarbinātības formām, kas nav darbs uz nenoteiktu laiku, lai turpmāk sekmētu pilnīgāku līdzsvaru starp darba laika elastīgumu un darba ņēmēju drošību;

— dalībvalstis nespēj pilnībā sasniegt šos mērķus, tādēļ tika nolemts īstenot juridiski saistošu Kopienas pasākumu, kas tiktu veikts ciešā sadarbībā ar darba devēju un darba ņēmēju pārstāvjiem;

— Pamatnolīguma dalībnieces puses atzīst, no vienas puses, ka uz nenoteiktu laiku slēgti līgumi ir un joprojām būs vispārpieņemta darba attiecību forma, jo tie sekmē iesaistīto darba ņēmēju dzīves kvalitāti, kā arī uzlabo viņu veiktā darba izpildi, bet, ka, no otras puses, uz noteiktu laiku slēgti darba līgumi attiecīgos apstākļos atbilst gan darba devēju, gan darba ņēmēju vajadzībām;

— Pamatnolīgums noteic vispārīgos principus un obligātās prasības darbam uz noteiktu laiku, it īpaši izveidojot vispārēju kārtību, kas ir vērsta uz vienlīdzīgas attieksmes pret noteikta laika darba ņēmējiem nodrošināšanu, aizsargājot viņus pret diskrimināciju, kā arī iedibinot

6 — Tā kā pamata lietā runa ir par 2001. gada 6. septembra likumdošanas dekrētu, ir jāatsaucas uz EK līgumu atbilstoši tai numerācijai, kāda tā bija pirms Līguma par Eiropas Savienības darbību stāšanās spēkā.

7 — EKL 139. panta 2. punktā ir paredzēts, ka darba devēji un darba ņēmēji var kopīgi lūgt, lai Kopienas līmenī noslēgti nolīgumi tiktu īstenoti ar Padomes lēmumu, kuru tā pieņem pēc Komisijas priekšlikuma.

8 — Proti, Eiropas Arodbiedrību konfederācija, Eiropas Profesionālo un darba devēju apvienību savienība (kopš 2007. gada pārdēvēta par *BusinessEurope*) un Uzņēmumu ar valsts kapitāla daļu Eiropas centrs.

kārtību, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, izmantojot tiesiski pārmantojamus uz noteiktu laiku slēgtus darba līgumus un darba attiecības, dalībvalstu un darba devēju un darba ņēmēju ziņā pilnībā atstājot, nolūkā ņemt vērā nacionālo, sektoru un sezonas specifisko stāvokli katrā dalībvalstī, definēt detalizētus minēto principu un obligāto prasību piemērošanas noteikumus;

— tieši tādēļ Eiropas Savienības Padome uzskatīja, ka šā Pamatnolīguma ieviešanai piemērotākā tiesību akta forma ir direktīva, jo tā dalībvalstīm uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet atstāj šo valstu ziņā formu un metožu izvēli;

— Direktīva 1999/70 ļauj dalībvalstīm, ievērojot valsts tiesību aktus un/vai praksi, definēt jēdzienus, kas ir izmantoti Pamatnolīgumā un nav īpaši definēti, ja vien šajās definīcijās tiek ievērots Pamatnolīguma saturs, un

— Pamatnolīgumu parakstījušo pušu ieskatā objektīvi pamatota uz noteiktu laiku slēgtu darba līgumu lietošana ir veids, kā novērst ļaunprātīgu izmantošanu darba ņēmējiem par sliktu.

6. Pamatnolīguma 1. klauzula noteic tā divkāršo mērķi, atsaucoties, pirmkārt, uz 4. klauzulā minētā "diskriminācijas aizlieguma principa" ievērošanu un, otrkārt, uz pasākumiem, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu, kas rodas, īstenojot uz noteiktu laiku slēgtu secīgu darba līgumu vai darba tiesisko attiecību pārmantojamību, kas ir paredzēts 5. klauzulā.

7. Pamatnolīguma piemērošanas joma 2. klauzulā ir noteikta šādi: "noteikta laika darba ņēmēji" (jēdziens, kas ir definēts 3. klauzulā), "kuriem ir darba līgums vai darba attiecības saskaņā ar likumiem, kolektīvajiem līgumiem vai praksi katrā dalībvalstī".

8. Pamatnolīguma 8. klauzulā "Ieviešanas noteikumi" paredzēts:

"1. Dalībvalstis un/vai darba devēji un darba ņēmēji var darba ņēmējiem noteikt vai pieņemt labvēlīgākus nosacījumus par tiem, kas noteikti šajā nolīgumā.

[..]

3. Šā nolīguma ieviešana nerada tiesisku pamatu, lai pazeminātu darba ņēmēju vispārējo aizsardzības līmeni šā nolīguma jomā.

[..]

5. Strīdus un sūdzības, kas rodas, piemērojot šo nolīgumu, novērš un risina saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kolektīvajiem līgumiem un praksi.

[..]"

B — *Valsts tiesiskais regulējums*

1) Atceltais tiesiskais regulējums

9. 1962. gada 18. aprīļa Likuma Nr. 230 par darba līgumu uz noteiktu laiku noteikumiem [*legge n. 230, disciplina del contratto di lavoro a tempo determinato*] [9] (turpmāk tekstā — "likums Nr. 230/1962"), kas vēlāk tika grozīts, 1. panta 1.–4. punktā bija noteikts:

"Darba līgums tiek uzskatīts par līgumu uz nenoteiktu laiku, izņemot turpmāk norādītos gadījumus.

Līgumā var noteikt tā darbības termiņu:

[..]

b) ja darba ņēmējs tiek pieņemts darbā, lai aizvietotu tos prombūtnē esošos darba ņēmējus, kuriem tiek saglabāta darba vieta, ar nosacījumu, ka uz nenoteiktu laiku noslēgtajā darba līgumā ir norādīts aizvietotā darba ņēmēja uzvārds un aizvietošanas iemesls;

[..]

Līguma noteikums par termiņu nav spēkā, ja tas nav noformēts rakstveidā.

Darba devējam viena rakstītās vienošanās kopija ir jāizsniedz darba ņēmējam.

[..]"

2) Spēkā esošais regulējums

10. Ar 2001. gada 6. septembra likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 11. panta 1. punktu likums Nr. 230/1962 tika pilnībā atcelts no 2001. gada 24. oktobra, ar norādi, ka Itālijas

9 — 1962. gada 17. maija *GURI* Nr. 125, 2010. lpp.

valdība ir rīkojusies, pamatojoties uz likumu, kas to pilnvaro pieņemt vajadzīgos normatīvos aktus, lai transponētu tādas Kopienu tiesības kā Direktīva 1999/70 [10].

11. Šā likumdošanas dekrēta 1. panta 1.–3. punkts šajā gadījumā piemērojamajā redakcijā [11] tika izteikts šādi:

"1. Darba līgumā par algotu darbu var noteikt termiņu tehnisku, ražošanas, organizācijas vai aizvietošanas iemeslu dēļ.

2. Līguma noteikums par termiņu nav spēkā, ja tas tieši vai netieši nav fiksēts ar rakstisku vienošanos, kurā ir norādīti 1. punktā minētie iemesli.

3. Darba devējam rakstiskās vienošanās kopija ir jāizsniedz darba ņēmējam piecu darba dienu laikā no darba uzsākšanas brīža. [..]"

III — Pamata lieta un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

12. 2004. gada 29. septembrī F. Sordže ar *Poste Italiane* noslēdza darba līgumu uz noteiktu laiku, saskaņā ar kuru viņa tika nodarbināta "aizvietošanas nolūkā, kas ir saistīts ar īpašu prasību nodrošināt personāla aizvietošanu Apūlijas Bazilikatas [*Puglia Basilicata*] vēstuļu centra sūtījumu pakalpojumu daļā uz laika periodu no 2004. gada 1. oktobra līdz 2005. gada 15. janvārim".

13. Ar 2008. gada 18. februāra prasības pieteikumu F. Sordže cēla prasību pret *Poste Italiane*, lūdzot *Tribunale di Trani — Sezione Lavoro* [Trani tiesas Darba lietu palātai] (Itālija) (turpmāk tekstā — "*Tribunale di Trani*") par spēkā neesošu atzīt šajā līgumā ietverto noteikumu par līguma spēkā esamību uz noteiktu laiku. Prasības pamatojumā viņa norādīja, ka līgumā nav bijuši norādīti nedz aizvietoto darba ņēmēju uzvārdi, nedz arī aizvietošanas iemesls, lai arī pieņemšanas darbā ar līgumu uz noteiktu laiku aizvietošanas nolūkā gadījumā joprojām bijusi spēkā prasība, ka šai informācijai ir jābūt ierakstītai saskaņā ar likumdošanas dekrētu Nr. 368/2001.

14. *Poste Italiane* apstrīdēja šāda pienākuma pastāvēšanu, norādot, ka likuma Nr. 230/1962 1. panta 2. punkta b) apakšpunkts ticis atcelts ar likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 11. panta 1. punktu, kas ir piemērojams *ratione temporis*, un nav ticis aizstāts ar kādu citu līdzīga satura tiesību normu.

10 — Likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 preambulā ir minēts, ka tas ir pieņemts, izpildot 2000. gada 29. decembra deleģējošo likumu Nr. 422 un it īpaši piemērojot tā 1. pantu un B pielikumu, kuros ir minēta Direktīva 1999/70 (2001. gada 20. janvāra *GURI* Nr. 16, 5. lpp.).

11 — Strīdīgais līgums ir ticis noslēgts pirms 2007. gada 24. decembra likuma Nr. 247 (2007. gada 29. decembra *GURI* Nr. 301, 3. lpp.) spēkā stāšanās, ar kuru likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. pants tika papildināts ar punktu, kas noteic, ka "darba līgums par algotu darbu principā tiek noslēgts uz nenoteiktu laiku".

15. Ar 2008. gada 9. jūnija rīkojumu *Tribunale di Trani* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus [12]:

"1) Vai ar Direktīvu 1999/70/EK ieviestā Pamatnolīguma 8. klauzula ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka ar to netiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums (kāds ir paredzēts likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. un 11. pantā), ar kuru, ieviešot [..] Direktīvu 1999/70/EK [..], tika atcelts likuma Nr. 230/1962 1. panta 2. punkta b) apakšpunkts, saskaņā ar kuru "darba līgumu uz noteiktu termiņu var noslēgt, ja nodarbināšana tiek veikta, lai aizvietotu tos promesošos darba ņēmējus, kuriem tiek saglabāta darba vieta, kā arī darba līgumā ir norādīts aizvietotā darba ņēmēja vārds un aizvietošanas iemels", to aizstājot ar tādu noteikumu, kurā vairs nav paredzēti šādi norādīšanas pienākumi?

2) Gadījumā, ja uz iepriekš uzdoto jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši, vai valsts tiesai ir pienākums nepiemērot valsts tiesisko regulējumu, kas ir pretējs Kopienu tiesībām?"

16. Prasītāja un atbildētāja pamata lietā, Itālijas valdība, kā arī Eiropas Kopienu Komisija iesniedza gan rakstveida, gan mutvārdu apsvērumus. Nīderlandes valdība iesniedza vienīgi rakstveida apsvērumus.

IV — Analīze

A — *Ievads*

17. Saskaņā ar prasītājas 2009. gada 1. jūlijā [13] iesniegtajiem dokumentiem prasītāja pamatā lietā uzsver, ka tiesvedības problēma ir īpaši svarīga, jo, pirmkārt, tiesā ir sagaidāmas ap 15 000 lietu starp *Poste Italiane* un tās darba ņēmējiem un, otrkārt, gan pirmās un otrās instances, gan arī augstākās Itālijas tiesu instances jau ir ieņēmušas vai gatavojas ieņemt nostāju attiecībā uz prejudiciālā nolēmuma lūgumā minētajiem valsts tiesību aktiem.

18. Lai pamatotu savu lūgumu, iesniedzējtiesa arī uzsver, ka pastāv ievērojams tiesnešu spriedumu pēc būtības skaits, kuros ir pilnīgi

12 — Ar 2008. gada 21. aprīļa rīkojumu *Tribunale di Trani* jau bija rosinājusi izvērtēt likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. un 11. panta atbilstību konstitūcijai, par ko *Corte costituzionale* [Itālijas Konstitucionālā tiesa] 2009. gada 8. jūlijā pasludināja spriedumu Nr. 214.

13 — Ir jāuzsver, ka atšķirībā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu lietas dalībnieki visus savus apsvērumus ir pauduši pēc iepriekš minētā sprieduma apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c.

atšķirīgi interpretēts aplūkojamais likumdošanas dekrēts. Papildus vairākiem F. Sordžes rakstveida apsvērumu pielikumā pievienotajiem spriedumiem tiesas sēdē tika minēti arī vairāki pēdējā laikā *Corte suprema di cassazione* [Augstākās kasācijas tiesas] un *Corte costituzionale* [Konstitucionālās tiesas] šajā sakarā taisītie spriedumi [14]. Iesniedzējtiesas sniegtā informācija un dažādie ieinteresēto lietas dalībnieku lietas materiāliem pievienotie dati sniedz diezgan neskaidru ainu par valsts tiesību saturu šajā jautājumā.

19. Vispirms es atgādināšu arī dažus pamatprincipus, kas var palīdzēt interpretēt sociālās politikas jomā pieņemtās tiesību normas. No EKL 136. un nākamajiem pantiem izriet, ka šajā jomā tiek saglabāta dalībvalstu kompetence un ka šajā sakarā īstenotajiem pasākumiem ir jāņem vērā valstu atšķirīgā prakse, kā arī vajadzība uzturēt Kopienas ekonomikas konkurētspēju.

20. EKL 139. pants tiecas atbalstīt kolektīvos nolīgumus Kopienas līmenī un pat atzīt darba devēju un darba ņēmēju autonomu likumdošanas pilnvaru esamību. Pamatnolīgums par līgumiem uz noteiktu laiku, kas ir pieņemts, pamatojoties uz šo tiesību normu, ietver vienīgi minimālos noteikumus un nosaka *a apriori* pretrunīgus mērķus, kuru sasniegšanai ir vajadzīgi kompromisi, proti, tostarp sasniegt labāku līdzsvaru starp elastīgu darba laiku uzņēmumiem un darba drošību darba ņēmējiem [15], bet arī ņemt vērā īpašos valstu, sektoru un sezonas apstākļus [16].

21. Šos dažādos apsvērumus nedrīkst aizmirst, analizējot lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu minēto tiesību normu saturu. Pēc manām domām, kaut arī valsts darba tiesību normas, kurām ir aizsargājošs raksturs, — tāpat kā individuālu darba līgumu noteikumi — šaubu gadījumā ir jāinterpretē par labu vājākajai pusei, proti, darba ņēmējam, kolektīvo līgumu noteikumi tomēr ir jāinterpretē šauri, lai nesagrozītu līgumslēdzēju pušu kopīgo gribu [17]. Tādējādi ierobežojošie piemērošanas

14 — *Poste Italiane* pārstāvis tiesas sēdes beigās Tiesai iesniedza *Corte costituzionale* 2009. gada 8. jūlija spriedumu Nr. 214, kā arī trīs *Corte suprema di cassazione — Sezione Lavoro* [Darba lietu palātas] spriedumus (2009. gada 26. novembra un 2010. gada 14. janvāra spriedums Nr. R.G.N. 22536/2008; 2009. gada 26. novembra un 2010. gada 14. janvāra spriedums Nr. R.G.N. 21956/2008 un 22465/2008; 2009. gada 10. decembra un 2010. gada 27. janvāra spriedums Nr. R.G.N. 20577/2006).

15 — Divi mērķi, kas ir apvienoti neoloģismā "flexicurité" [šis vārds veidojas no diviem franču valodas vārdiem "flexibilité" ("elastīgums") un "securité" ("drošība")], kas tostarp tiek lietots tādos Komisijas dokumentos kā 2007. gada 27. jūnija Paziņojums COM(2007) 359, galīgā redakcija.

16 — Šajā ziņā skat. Pamatnolīguma preambulu un vispārīgos apsvērumus.

17 — Proti, kolektīvu Eiropas līmeņa nolīgumu — kā instrumentu, kuriem ir juridiski saistoša iedarbība — un tātad arī kolektīvo Eiropas darba tiesību pastāvēšana ir atkarīga no darba devēju un darba ņēmēju uztvēruma tam, ka to interpretācija un piemērošana notiks saskaņā ar nolīgtajiem kompromisiem.

kritēriji, kas ir ietverti Pamatnolīguma formulējumā, nedrīkstētu nepamatoti tikt pārkāpti.

B — *Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību*

22. *Poste Italiane* vispirms apgalvoja, ka iesniedzējtiesas 2008. gada 9. jūnija lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ietvertais jautājums ir nepieņemams un neatbilstošs, jo Tiesa pa to laiku jau bija atbildējusi uz līdzīgiem jautājumiem 2009. gada 23. aprīļa spriedumā apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c. [18], tādējādi sniedzot *Tribunale di Trani* noderīgas norādes, lai šo lietu izskatītu neatkarīgi.

23. Es uzskatu, ka nav nekādu šaubu par prejudiciālo jautājumu pieņemamību, ko tiesas sēdē norādīja arī Komisija. Proti, prejudiciālā jautājuma jaunais raksturs nekādi nav uzskatāms par šāda jautājuma pieņemamības nosacījumu. Nekas neliedz valsts tiesai atkārtoti uzdot Tiesai jautājumu, uz kuru tā, iespējams, jau ir atbildējusi.

24. Tādā gadījumā Tiesai ir iespēja pieņemt motivētu rīkojumu, pamatojoties uz sava reglamenta 104. panta 3. punkta pirmo daļu [19]. No šīs tiesību normas formulējuma skaidri izriet, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu uzdoto jautājumu līdzība ar dažiem no jautājumiem, uz kuriem Tiesa vēlāk ir atbildējusi iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., pati par sevi nav nepieņemamības pamats. Šo procesuālo noteikumu Tiesa ir piemērojusi tieši lietās, kurās atbilde uz tādu pašu jautājumu izrietēja no minētā sprieduma un bija piemērojama arī jautājumam, kurš attiecīgajā gadījumā bija uzdots vēl pirms šā sprieduma pasludināšanas [20].

25. Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesvedībā, kas uzsākta, pamatojoties uz EKL 234. pantu, iesniedzējtiesa, kurai vienīgajai ir tiešas zināšanas par strīda, kuru tā izskata, pamatā esošajiem faktiem un kurai ir jāuzņemas atbildība par savu spriedumu pēc būtības, ņemot vērā lietas īpašās iezīmes, ir labākā situācijā, lai novērtētu gan lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieciešamību sprieduma taisīšanai, gan Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību. Tā kā šie jautājumi ir par Kopienu tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums sniegt atbildi, vienmēr gan pārbaudot apstākļus, kādos valsts tiesa ir

18 — Iepriekš minētais spriedums, it īpaši 126. un 208.–212. punkts.

19 — "Ja jautājums, kas Tiesai ir nodots prejudiciāla nolēmuma sniegšanai, ir identisks jautājumam, par kuru Tiesa jau ir sniegusi nolēmumu, vai ja atbilde uz šādu jautājumu skaidri izriet no judikatūras, Tiesa pēc tam, kad ir uzklausījusi ģenerāladvokātu, jebkurā brīdī var izdot motivētu rīkojumu, kurā ir norāde uz iepriekšējo spriedumu vai attiecīgo judikatūru."

20 — Skat. 2009. gada 24. aprīļa rīkojumu lietā C-519/08 *Koukou*, kā arī 2009. gada 23. novembra rīkojumu apvienotajās lietās no C-162/08 līdz C-164/08 *Lagoudakis*.

vērsusies tajā, lai pārliecinātos par savas kompetences esamību [21].

26. Tomēr, šķiet, ka *Tribunale di Trani* savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pietiekami pamatojusi, lai tajā pierādītu atbilstību, 1) nosakot šā lūgumu faktisko ietvaru, 2) sniedzot noderīgu informāciju par atbilstošajām valsts tiesību normām, 3) atspoguļojot pamata lietas dalībnieku argumentus un neskaidrības attiecībā uz valsts judikatūru, kuras dēļ tai radās jautājums par Savienības tiesību interpretāciju, un 4) paskaidrojot, kādā mērā atbilde uz abiem uzdotajiem jautājumiem ir nepieciešama, lai varētu izskatīt pamata lietu. Tādējādi lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas Tiesā dienā pieprasītā Savienības tiesību interpretācija patiešām bija objektīvi nepieciešama, lai iesniedzējtiesa varētu rast risinājumu tās tiesvedībā esošajā lietā [22].

27. Ņemot vērā iepriekš minēto faktu kopumu, es uzskatu, ka pamata lietas atbildētājas iebildumi nebūtu jāapstiprina un ka šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

21 — Skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 34. un nākamie punkti, kā arī 2006. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-212/04 *Adeneler* u.c. (Krājums, I-6057. lpp., 39. un nākamie punkti).

22 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, 38. punkts.

C — *Par tā saucamās "nepazemināšanas" klauzulas piemērojamību*

28. Savā nolēmumā iesniedzējtiesa izsaka šaubas par likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 atbilstību Direktīvai 1999/70 un tai pievienotajam Pamatnolīgumam. Pirmajā jautājumā šī tiesa īpaši jautā, vai šā likumdošanas dekrēta 1. un 11. pantā ietvertie noteikumi nav radījuši aizliegto vispārējā darba ņēmēju aizsardzības līmeņa pazemināšanu minētā pamatnolīguma 8. klauzulas izpratnē. Ņemot vērā dažādos argumentus, kas tika norādīti šajā lietā, man šķiet, ka sākumā ir jānosaka taisāmā sprieduma un tātad šo secinājumu ietvari. Tāpat ir jānosaka 8. klauzulas 3. punkta piemērošanas joma, pirms tās satura interpretācijas veikšanas.

1) Par tās atbildes apmēra ierobežošanu, kas sniedzama par jautājuma apmēru

29. Pirmā jautājuma formulējums, šķiet, ir tāds, kas, protams, attiecas uz Pamatnolīguma 8. klauzulas noteikumu kopuma interpretāciju. Tomēr *Tribunale di Trani* turklāt ir skaidri norādījusi, ka tā vēlētos saņemt Tiesas skaidrojumu pirms izlemt, vai likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. un 11. pants

ir pretrunā tā sauktajai "nepazemināšanas" klauzulai, kas ir ietverta Pamatnolīguma 8. klauzulā, un, precīzāk, tās 3. punktā.

30. Tiktāl, ciktāl noteikti apsvērumi, tostarp tie, ko sniedza F. Sordže, ietver skaidrojumus attiecībā uz Pamatnolīguma 4. un 5. klauzulu vai uz citiem likumdošanas dekrēta noteikumiem, kas nav tie, ko ir minējusi *Tribunale di Trani* [23], ir jāprecizē, ka Tiesā iesniegtās lietas apmērs ir ierobežots ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, nevis ar lietas dalībnieku, iespējams, sniegtajiem norādījumiem.

31. Proti, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka Tiesai nav pienākuma pārbaudīt pamata lietas dalībnieku argumentus vai lietas dalībnieku sniegtos apsvērumus, kas attiecas uz problēmām, kuras nav ietvertas prejudiciālajos jautājumos [24]. Turklāt atbildes sniegšana uz prasītājas pamata lietā rakstveida apsvērumos minētajiem papildu argumentiem būtu nesaderīga ar Tiesas pienākumu nodrošināt dalībvalstu valdībām un ieinteresētajiem lietas dalībniekiem iespēju iesniegt savus apsvērumus saskaņā ar Tiesas Statūtu 23. pantu, ņemot vērā faktu, ka saskaņā ar šo noteikumu ieinteresētajiem lietas dalībniekiem tiek paziņoti vienīgi lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu [25].

32. Turklāt netiek apstrīdēts, ka pamata lietā runā ir par viena darba līguma noslēgšanu uz noteiktu laiku, nevis par līgumu, kas ir viens no secīgiem uz noteiktu laiku noslēgtiem līgumiem. Tā kā vienīgi šī pēdējā minētā situācija ir aptverta Pamatnolīguma 5. klauzulas 1. un 2. punktā, nav pamata veikt minētā noteikuma un tostarp tajā ietvertā jēdziena "objektīvi pamatota" interpretāciju, kas ļauj pamatot šādu līgumu atjaunošanu [26]. Tāpat spriedumā lietā *Mangold* [27] Tiesa, konstatējot, ka attiecīgais līgums bijis pirmais un vienīgais starp lietas dalībniekiem noslēgtais darba līgums, nolēma, ka Pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta interpretācijai acīmredzami nav bijis nozīmes pamata lietas risinājumā.

23 — F. Sordže atsaucas ne vien uz likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. panta 1., 2. un 4. punktu, bet arī uz šā dekrēta 2. panta 1.a punktu, 4. pantu, 4.a pantu un 5. panta 3. un 4.a punktu.

24 — Prejudiciālā nolēmuma sniegšanas procedūras ietvaros vienīgi valsts tiesas kompetencē ir izvērtēt tādu argumentu atbilstību un, vajadzības gadījumā, no jauna vērsties Tiesā, ja šī tiesa uzskata, ka ir jāiegūst Kopienu tiesību interpretācijas papildu norādījumi, lai varētu taisīt spriedumu. Skat. it īpaši 1985. gada 3. oktobra spriedumu lietā 311/84 *CBEM* (*Recueil*, 3261. lpp., 9. un nākamie punkti), kā arī 1992. gada 24. marta spriedumu lietā C-381/89 *Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias* u.c. (*Recueil*, I-2111. lpp., 18. un nākamie punkti).

25 — Skat. it īpaši 1997. gada 20. marta spriedumu lietā C-352/95 *Phytheron International* (*Recueil*, I-1729. lpp., 14. punkts), kā arī 1998. gada 17. septembra spriedumu lietā C-412/96 *Kainuun Liikenne* un *Pohjolan Liikenne* (*Recueil*, I-5141. lpp., 24. punkts).

26 — Par šo jēdzienu skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *Adeneler* u.c., 66. un nākamie punkti, kā arī 2008. gada 12. jūnija rīkojumu lietā C-364/07 *Vassilakis* u.c., 88. un nākamie punkti.

27 — Iepriekš minētais spriedums, 40.–43. punkts.

33. Attiecībā uz Pamatnolīguma 4. klauzulu, uz kuru atsaucas F. Sordže, — arī tā nav lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets. Es tomēr precizēju, ka šie nediskriminācijas noteikumi, kuriem ir vispārēja piemērojamība, man šķiet piemērojami visiem darba līgumiem uz noteiktu laiku, tostarp pirmajam vai vienīgajam šāda veida līgumam.

2) Par Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta piemērošanas jomu

34. Pamatnolīguma materiālā piemērošanas joma ir īpaši nozīmīga, jo tās 8. klauzulas 3. punkts noteic, ka šajā noteikumā paredzētais aizliegums darbojas vienīgi "jomā, uz kuru attiecas šis nolīgums". Minētā pamatnolīguma 1. un 2. klauzulā ir attiecīgi definēts tā mērķis un piemērošanas joma. Pēc manām domām, šo vispārīgā rakstura noteikumu iedarbība acīmredzot attiecas arī uz 8. klauzulu. Citiem vārdiem sakot, tā sauktās "nepazemināšanas" klauzulas piemērošanas joma atbilst Pamatnolīguma, kas ietver šo klauzulu, piemērošanas jomai.

35. Turpretī tādu speciāla rakstura noteikumu kā šā nolīguma 5. klauzula, kas konkrēti attiecas uz ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu saistībā ar secīgiem līgumiem uz noteiktu laiku, intervences sfēra ir jānošķir no Pamatnolīguma jomas tās kopumā un it īpaši no 8. klauzulas jomas.

36. Protams, kā to ir norādījusi Komisija, Pamatnolīgumā nekas nav minēts par iemesliem, kas varētu pamatot pirmā darba līguma noslēgšanu uz noteiktu laiku, pretēji pienākumam īstenot pasākumus šajā sakarā, kas dalībvalstīm ir uzlikts minētā pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta a) apakšpunktā šādu līgumu atjaunošanas gadījumā. Tiesa patiešām jau ir spriedusi, ka Pamatnolīgums dalībvalstīm neuzliek pienākumu īstenot tādu pārmērīgu pasākumu, lai visi pirmie vai vienīgie darba līgumi uz noteiktu laiku būtu pamatoti ar objektīviem iemesliem Pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta izpratnē, kas ir noteikums, kurš uz šādiem līgumiem neattiecas [28].

37. Tomēr man šķiet, ka ir kļūdaini no minētā secināt — kā to ir darījusi Itālijas Republikas valdība —, ka valsts tiesību normas, ko ņem vērā iesniedzējtiesa, neskar Pamatnolīguma piemērošanas jomu tādēļ, ka pienākums pamatot pirmo vai vienīgo darba līgumu uz noteiktu laiku ar objektīviem iemesliem un šo iemeslu būtība ietilpstot jomās, uz ko neattiecoties Pamatnolīgums, un ka ar likumdošanas dekrētu Nr. 368/2001 izdarītie grozījumi tādējādi nevarētu būt aizliegtā pazemināšana šā nolīguma 8. klauzulas 3. punkta izpratnē.

28 — Skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Mangold*, 41.–43. punkts, kā arī apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 90. punkts.

38. Ir tiesa, ka uz tādām situācijām kā F. Sordžes gadījumā, kurās runa ir par vienu vienīgu līgumu uz noteiktu laiku, neattiecas speciālais noteikums, kas ir Pamatnolīguma 5. klauzula, tomēr tās var ietilpt minētā Pamatnolīguma piemērošanas jomā. Tādējādi valsts tiesību normas, kuras regulē pirmos vai vienīgos darba līgumus uz noteiktu laiku, tikai tādēļ, ka 5. klauzulas piemērošanas joma ir ierobežota, nevarētu tikt izslēgtas no tā sauktās "nepazemināšanas" klauzulas piemērošanas, kura savukārt attiecas gan uz vispārējo, gan uz Pamatnolīguma jomu.

3. klauzulas neierobežojošo formulējumu [32], Tiesa skaidri nosprieda, ka "Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka minētajā klauzulā paredzētā "pazemināšana" ir jāizvērtē vienīgi salīdzinājumā ar vispārējo aizsardzības līmeni, kurš attiecīgajā dalībvalstī bija piemērojams gan darba ņēmējiem, kuri bija noslēguši secīgus darba līgumus uz noteiktu laiku, gan darba ņēmējiem, kuri bija noslēguši pirmo vai vienīgo darba līgumu uz noteiktu laiku" [33].

3) Par Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta interpretāciju

39. Proti, netiek apstrīdēts, ka gan spriedumā lietā *Mangold* [29], gan spriedumā apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c. [30] Tiesa ir spriedusi par "pazemināšanas" jēdzienu Pamatnolīguma 8. klauzulas izpratnē attiecībā uz darba ņēmējiem, kuri bija noslēguši pirmo vai vienīgo darba līgumu uz noteiktu laiku. Vispirms norādot, ka, ņemot vērā Pamatnolīgumā noteiktos mērķus un it īpaši tā 8. klauzulas 3. punktu, šis noteikums nebūtu jāinterpretē šauri [31], un atgādinot minētā nolīguma 2. un

40. Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkts parasti tiek saukts par "nepazemināšanas klauzulu". Pat ja šī klauzula ierobežo valsts likumdošanas kompetences īstenošanas nosacījumus, taču tās mērķis nav pilnīgi aizliegt

29 — Iepriekš minētais spriedums, 44. un nākamie punkti. Šajā lietā pamata lieta bija par vienu vienīgo līgumu uz noteiktu laiku (minētā sprieduma 20. punkts).

30 — Iepriekš minētais spriedums, 108. un nākamie punkti. Vienā no trim apvienotajām lietām, proti, lietā C-378/07, pamata lieta bija par virkni atsevišķu līgumu uz noteiktu laiku (minētā sprieduma 32. punkts).

31 — Ir jāprecizē, ka interpretācijas konteksts šeit atšķiras no tā, ko es analizēju iepriekš šo secinājumu 21. punktā. Ja joma, uz kuru attiecas 8. klauzulas 3. punkts, nebūtu jāsaprot šaurāk par Pamatnolīguma jomu, tad 1.–3. klauzulas formulējumā lietotie jēdzieni, manuprāt, nebūtu jāinterpretē plaši.

32 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 111.–116. punkts. Saistībā ar Pamatnolīguma plašu piemērošanas jomu skat. arī 2006. gada 7. septembra spriedumu lietā C-53/04 *Marrosu* un *Sardino* (Krājums, I-7213. lpp., 40. un nākamie punkti), 2006. gada 7. septembra spriedumu lietā C-180/04 *Vassallo* (Krājums, I-7251. lpp., 32. punkts), kā arī 2007. gada 13. septembra spriedumu lietā C-307/05 *Del Cerro Alonso* (Krājums, I-7109. lpp., 24. un nākamie punkti).

33 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 121. punkts.

dalībvalstij samazināt vispārējo darba ņēmēju aizsardzības līmeni, kas paredzēts valsts tiesībās. Turpretī, ja dalībvalsts veic šādu samazināšanu, tai ir jārēķinās ar šo izvēli, nevis jāslēpj tādējādi pieņemtā politika valsts līmenī, aizbildinoties ar šķietamiem pienākumiem, kas saistīti ar Savienības tiesību normu transponēšanu. Daudz precīzāk būtu šo noteikumu kvalificēt kā "caurspīdīguma klauzulu", kā to piedāvāja ģenerāladvokāts Ticano [*Tizzano*] lietā *Mangold* [34], pierādot, ka runa nekādā ziņā nav par "*stand-still* klauzulu" ["atturēšanās no jebkādas darbības" klauzula].

41. Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., to skatot kopā ar iepriekš minēto spriedumu lietā *Mangold*, sniedz skaidras norādes, lai izvērtētu, vai attiecīgajā gadījumā aplūkojamā reforma ir vai nav aizliegta minētās klauzulas izpratnē.

42. No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka pazemināšana, uz ko atsaucas iesniedzējtiesa un ko pieļauj prasītāja pamata lietā, notiek, likumdošanas dekrētā Nr. 368/2001 atceļot pienākumu darba līgumā uz noteiktu laiku minēt aizvietotā darba ņēmēja, kuram ir tiesības saglabāt savu darba vietu, uzvārdu, kā arī aizvietošanas iemeslu, kas pirms tam bija paredzēts likumā Nr. 230/1962.

43. Vispirms es paskaidrošu, ka, manuprāt, tāda reforma kopumā ir darba ņēmēju, kuri noslēdz darba līgumu uz noteiktu laiku, aizsardzības līmeņa pazemināšana. Pienākums minēt aizvietotā darba ņēmēja vārdu palielina iespēju gan darba ņēmējiem, gan arodbiedrībām kontrolēt, ka darba devējs ievēro ierobežojošos noteikumus, kas ir piemērojami tādiem līgumiem. Turklāt tāda pienākuma neesamība dod darba devējiem, kuriem ir liels skaits algotu darba ņēmēju, lielāku elastīgumu attiecībā uz aizvietošanas līgumiem. Proti, tādējādi vairs nav nepieciešama uzvārdā nosaukto darba ņēmēju prombūtnes un aizvietošanas laika precīza atbilstība, bet pietiek ar sabalansētu neto bilanci starp prombūtnes periodu skaitu un aizvietošanu skaitu. Šā pienākuma atcelšana tādiem darba devējiem var atvieglot aizvietošanas nolūkā noslēgtu darba līgumu uz noteiktu laiku izmantošanu, lai arī pretējā gadījumā tiem vajadzētu izmantot rezerves personāla locekļus, ar kuriem ir noslēgti līgumi uz nenoteiktu laiku, brīvdienu, slimības atvaļinājumu un visu citu lielā mērā paredzamo prombūtnes iemeslu gadījumos.

44. Tomēr šī pieeja, kas ir vērsta uz individuāliem darba līgumiem, nav piemērota, lai noteiktu, vai pastāv Pamatnolīgumā ietvertās nepazemināšanas klauzulas pārkāpums. Kā

34 — Ģenerāladvokāta Ticano [*Tizzano*] secinājumu lietā, kurā pasludināts iepriekš minētais spriedums lietā *Mangold*, 62. punkts.

Tiesa ir norādījusi [35], ir jāpārbauda, kādā mērā valsts tiesiskajā regulējumā noteiktos grozījumus Direktīvas 1999/70 un Pamatnolīguma transponēšanai var uzskatīt, pirmkārt, par saistītiem ar šā nolīguma "ieviešanu" un, otrkārt, par tādiem, kas attiecas uz darba ņēmēju "vispārējo aizsardzības līmeni" Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta izpratnē.

45. Attiecībā uz pirmo kritēriju Tiesa precizēja, ka saiknes ar Pamatnolīguma "ieviešanu" jēdziens attiecas uz jebkuru valsts pasākumu, kas paredz garantēt, ka tiek sasniegts Direktīvā 1999/70 noteiktais mērķis, ieskaitot pasākumus, kas pēc transponēšanas kā tādas papildina vai groza jau pieņemtās valsts tiesību normas [36]. Šajā gadījumā man šķiet, ka šis pirmais nosacījums varētu būt izpildīts [37], ņemot vērā likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 preambulu, kas tieši atsaucas uz Direktīvu 1999/70, un likuma, kas pilnvaroja Itālijas valdību iejaukties šajā jomā, noteikumus, kuros arī ir atsauce uz šo direktīvu [38]. Taču tiesiskais regulējums nevar tikt uzskatīts par neatbilstošu Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktam, ja tā radītā pazemināšana ir pamatota nevis ar nepieciešamību ieviest minēto nolīgumu, bet gan ar nepieciešamību sasniegt citu mērķi, kas nav šī ieviešana [39].

46. Šajā sakarā es uzskatu, ka ir lietderīgi nošķirt trīs valsts tiesību normu kategorijas: pirmkārt, tās, kuru mērķis ir direktīvas transponēšana *stricto sensu*, kurām obligāti ir jāatbilst direktīvas prasībām; otrkārt, tās, kuras ir saistītas ar tādu noteikumu transponēšanu kā Pamatnolīgumā ietvertie, kuri fiksē vienīgi vispārējos principus un minimālās prasības — valsts rīcības robežas; treškārt, tās, kurām nav nekādas saiknes ar direktīvas vai Pamatnolīguma saturu. Taču vienā un tajā pašā valsts tiesību reformā var tikt izmantotas visas trīs iespējas. Gadījumā, ja tiesību sistēmas, kas pastāvēja pirms transponēšanas, un tiesību sistēmas, kas aizstāja pirmo, salīdzinājuma iznākums galvenokārt ir negatīvs, šis iznākums var raksturot vispārēja rakstura pazemināšanu Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta izpratnē. Tomēr, ja minēto klauzulu uzskata par tādu, kas uzliek pārskatāmības pienākumu, būtu iespējams pieprasīt, lai dalībvalsts skaidri paziņotu savu nodomu vai nu ieviest Pamatnolīgumu, vai sasniegt citu mērķi, ja tā ir veikusi kādu grozījumu.

47. Neviens no ieinteresētajiem lietas dalībniekiem šajā sakarā nesniedz pārliecinošus

35 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 130. punkts.

36 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Mangold*, 51. punkts.

37 — Itālijas Republika, protams, var apgalvot, ka šā likumdošanas dekrēta 1. un 11. pants neietilpst jomā, uz kuru attiecas Pamatnolīgums, taču šajā sakarā minētie argumenti mani nepārliecina tālāk izklāstīto iemeslu dēļ.

38 — Skat šo secinājumu 10. zemsvītras piezīmi.

39 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 133. punkts.

pierādījumus. Katrā ziņā EKL 234. pantā noteiktās tiesu sadarbības sistēmas ietvaros tiesību interpretācija piekrīt vienīgi kompetentajām valsts tiesām [40]. Tomēr tiesa, kas izskata pamata lietu, uzskata, ka "*aizvietošanas noteikuma* grozīšana, pazeminot [vispārējo aizsardzības līmeni], ir cieši saistīta ar pienākuma nodrošināt Itālijas tiesību sistēmas saderību ar attiecīgo direktīvu izpildi" [41].

48. Saskaņā ar Tiesas lietas materiāliem pievienoto informāciju nav izslēdzams, ka tas, ka likumdošanas dekrētā Nr. 368/2001 vairs nav paredzēts pienākums minēt aizvietotā darba ņēmēja uzvārdu un aizvietošanas iemeslu, ir saistīts ar Pamatnolīguma ieviešanu, bet tāpat ir iespējams, ka šai reformai bija pavisam cits mērķis, nevis minētā ieviešana. Valsts tiesai, nevis Tiesai ir jānoskaidro iemesli, kas bija attiecīgo valsts noteikumu pieņemšanas pamatā [42].

49. Attiecībā uz otro nosacījumu, kurš tika noteikts spriedumā apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c. un saskaņā ar kuru pazemināšanai ir jāattiecas uz darba ņēmēju, ar kuriem līgums ir noslēgts uz noteiktu laiku, "vispārējo aizsardzības līmeni" — tas paredz, ka vienīgi tāda apmēra pazemināšanai, kas vispārēji var ietekmēt valsts tiesisko regulējumu par darba līgumiem uz noteiktu laiku, ir piemērojams Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkts [43].

50. Šajā sakarā ir jānovērtē strīdīgo grozījumu ietekmes uz darba ņēmēju, ar kuriem noslēgti līgumi uz noteiktu laiku, aizsardzības līmeni nozīmīgums, salīdzinot ar to līmeni, kas valsts tiesībās pastāvēja pirms tam.

51. Ir jākonstatē, ka ar likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. pantu veiktās izmaiņas salīdzinājumā ar agrāko valsts tiesisko regulējumu ietekmēja nevis visus darba ņēmējus, kuri ir noslēguši darba līgumu uz noteiktu laiku, bet tikai tos, kuri tika nodarbināti, lai aizvietotu prombūtnē esošos darba ņēmējus, kuriem ir tiesības saglabāt savu darba vietu, jo vienīgi uz šo kategoriju attiecās likuma Nr. 230/1962 1. panta 2. punkta b) apakšpunkts, uz kuru ir atsauce lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu.

52. Saskaņā ar Tiesas judikatūru [44], ja vien aizvietošanas nolūkā nolīgtie darba ņēmēji neveido nozīmīgu daļu no attiecīgajā dalībvalstī uz noteiktu laiku nodarbinātajiem darba ņēmējiem, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, aizsardzības, kas pienākas šāda ierobežota darba ņēmēju kategorijai, pazemināšana kā tāda nevar vispārīgi ietekmēt aiz-

40 — Skat. it īpaši iepriekš minēto rīkojumu lietā *Vassilakis* u.c., 134. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Marrosu* un *Sardino*, 54. punkts, un 2009. gada 7. maija spriedumu lietā C-553/07 *Rijkeboer* (Krājums, I-3889. lpp., 30. punkts).

41 — Lūguma sniegt prejudiciālo nolēmumu III punkts, kurā ir precizēts, ka latīņu izteiciens "reformatio in peius" teksta oriģinālajā versijā ir slīprakstā.

42 — Šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 138. punkts.

43 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c.,140. punkts.

44 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 142. punkts.

sardzības līmeni, kas valsts tiesību sistēmā ir piemērojams darba ņēmējiem, kuri ir noslēguši darba līgumu uz noteiktu laiku.

53. Turklāt ir jākonstatē, ka jaunajā tiesību aktā ir saglabāta, pirmkārt, prasība, ka ir jāmin līguma uz noteiktu laiku iemesls, atsaucoties uz precīziem tehnikas, ražošanas, organizācijas vai algoto darba ņēmēju aizvietošanas iemesliem, un, otrkārt, ar šo prasību saistītā sankcija, proti, termiņa spēkā neesamība. Ņemot vērā lietas materiāliem pievienoto informāciju, var noskaidrot, vai — kā uzskata *Poste Italiane* — izdarītie grozījumi varētu tikt līdzsvaroti ar citām garantijām tādā mērā, ka pašreizējā tiesību sistēmā noteiktais aizsardzības līmenis būtu salīdzināms vai pat labvēlīgāks nekā iepriekšējais — gan vispārīgi, gan konkrēti, proti, attiecībā uz darba līguma noslēgšanas uz noteiktu laiku iemesliem.

54. Kā Tiesa ir nospriedusi, ir jākonstatē, ka ar valsts tiesisko regulējumu izdarītie grozījumi nerada darba ņēmēju vispārējā aizsardzības līmeņa pazemināju, ja tie var tikt kompensēti ar citu pasākumu īstenošanu, piemēram, tādu, kas novērš secīgi noslēgtu darba līgumu uz noteiktu laiku ļaunprātīgu izmantošanu [45], un papildināšu šo piemēru ar pasākumiem, kas paredzēti, lai aizliegtu darba ņēmēju, kas ir noslēguši darba līgumu uz noteiktu laiku, diskrimināciju.

45 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 146. punkts.

55. Iepriekš minētajos apstākļos darba ņēmēju vispārējā aizsardzības līmeņa pazemināšanas aizlieguma dēļ tātad nav izslēgts, ka darba ņēmējs vai darba ņēmēju kategorija var nonākt nelabvēlīgākā situācijā pēc Pamatnolīguma transponēšanas.

56. Lai kā arī nebūtu, vērtējums par to, vai pastāv tāda darba ņēmēju vispārējā aizsardzības līmeņa pazemināšana, kas ir aizliegta Pamatnolīguma 8. klauzulā, un it īpaši attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma grozījumu konkrētās ietekmes vērtējums piekrīt iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir pietiekamas zināšanas par darba līgumiem uz noteiktu laiku piemērojamā tiesiskā regulējuma attīstību.

57. Visu apsverot, man šķiet, ka ar valsts tiesisko regulējumu izdarītie grozījumi, kas — kā tas ir pamata lietas gadījumā — ir paredzēti Direktīvas 1999/70 un Pamatnolīguma transponēšanai, nav uzskatāmi par darba ņēmēju, kuri ir noslēguši darba līgumus uz noteiktu laiku, vispārējā aizsardzības līmeņa pazemināšanu Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta izpratnē tiktāl, ciktāl tie attiecas uz ierobežotu darba ņēmēju kategoriju, kuri ir noslēguši darba līgumu uz noteiktu laiku, vai var tikt

kompensēti, īstenojot citus pasākumus šādus līgumus noslēgušu darba ņēmēju aizsardzībai, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

D — *Par tā sauktās "nepazeminašanas" klauzulas interpretācijas sekām*

58. Savā otrajā jautājumā iesniedzējtiesa jautā, vai tai ir pienākums, ņemot vērā Savienības tiesības, nepiemērot tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamata lietā, kurš neatbilst šīm tiesībām. Būtībā tā vēlas zināt, vai gadījumā, ja likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. un 11. pants būtu pretrunā Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktam, tai to vietā vajadzētu piemērot noteikumus, kas bija spēkā pirms šā tiesību akta pieņemšanas, proti, likuma Nr. 230/1962 1. panta 2. punkta b) apakšpunktu.

59. Ir jāatzīst, ka Tiesa jau ir sniegusi atbildi uz līdzīgu jautājumu iepriekš minētajā spriedumā apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c. un ka cita lietderīgā informācija, kas tai ļāva atbildēt uz šo jautājumu, izriet no spriedumiem lietā *Adeneler* u.c. un lietā *Impact*, kā arī rīkojumā lietā *Vassilakis* u.c. [46], kā tas tika norādīts vienlaicīgi izdotajā rīkojumā lietā *Koukou* [47].

60. Tiesa vispirms atgādināja, ka tās pastāvīgā judikatūra attiecībā uz direktīvu vertikālo tiešo iedarbību [48] ir tikusi attiecināta uz nolīgumiem, kuri — tāpat kā Pamatnolīgums par līgumiem uz noteiktu laiku — ir tikuši noslēgti Kopienas līmenī starp darba devējiem un darba ņēmējiem un ir tikuši ieviesti ar Padomes direktīvu, kurā tie ir neatņemama daļa, piemērojot EKL 139. panta 1. un 2. punktu [49].

61. Turpinājumā tā nosprieda, ka, ņemot vērā Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta mērķi un tā ierobežoto piemērojamību, kas izriet no paša tā formulējuma, privātpersonas no šajā noteikumā ietvertā aizlieguma nevarētu izsecināt nekādas tiesības, kuru saturs būtu pietiekami skaidrs, precīzs un nepārprotams [50].

46 — Iepriekš minētais spriedums lietā *Adeneler* u.c., 108.–124. punkts, kā arī 2008. gada 15. aprīļa spriedums lietā C-268/06 *Impact* (Krājums, I-2483. lpp., 69.–80. punkts), iepriekš minētais rīkojums lietā *Vassilakis* u.c., 56.–72. punkts.

47 — Iepriekš minētais rīkojums, 125. un nākamie punkti.

48 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 193. un nākamie punkti, kā arī tajos minētā judikatūra.

49 — Skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Impact*, 58. punkts, kas izslēdz minētā pamatnolīguma 5. klauzulas 1. punkta tiešo iedarbību, bet šādu iedarbību atzīst 4. klauzulas 1. punktam.

50 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 208.–211. punkts. Ģenerāladvokāte Kokote [*Kokott*] tāpat secināja, ka Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkts nav tieši piemērojams "neprecīzu juridisku terminu izmantošanas" dēļ un it īpaši tādēļ, ka "šī tiesību norma nemaz nav paredzēta, lai privātpersonai piešķirtu tiesības celt prasību, lai aizstāvētu savas — kā darba ņēmēja — intereses" (šajā lietā sniegto secinājumu 125.–127. punkts).

62. Kā jau norādīju, vispārējā aizsardzības līmeņa pazemināšana, ko, iespējams, izjūt darba ņēmējs, obligāti nenozīmē arī vispārējā aizsardzības līmeņa pazeminājumu Pamatnolīguma 8. klauzulas izpratnē. Citiem vārdiem sakot, nav izslēgts, ka kāda indivīda stāvoklis kļūst nelabvēlīgāks nekā pastāvot agrākajam tiesiskajam regulējumam, bet jaunā valsts tiesību norma nav pretēja Pamatnolīgumam.

63. Tiesa no iepriekš minētā secināja, ka minētā klauzula neatbilst nepieciešamajiem kritērijiem, lai radītu tiešu iedarbību [51], kas šajā gadījumā būtu vertikāla [52], lai arī šajā gadījumā tai varētu būt horizontāla tieša iedarbība, — iespēja, kuru Tiesa vienmēr ir noraidījusi [53].

64. Ir jāprecizē, ka lietas dalībnieki pamatīgi apsprieda, vai *Poste Italiane* ir privāto vai publisko tiesību subjekts, bet lietas materiālos nav sniegta pietiekama informācija, lai es varētu ieņemt kategorisku nostāju šajā jautājumā. Vispār man šķiet, ka šis statuss nav jānoskaidro, jo Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkts tieši izslēdz tiešu vertikālu iedarbību.

65. Tiesa turpinājumā norādīja, ka "šajā kontekstā valsts tiesām ir pienākums interpretēt valsts tiesību normas cik vien iespējams tādējādi, lai šīs normas tiktu piemērotas atbilstoši pamatnolīguma mērķim [54]" un it īpaši lai interpretācija atbilstoši atbilstu minētā pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktam [55].

66. Lietas dalībnieki šīs judikatūras konkrēto ietekmi analizēja atšķirīgi. F. Sordže no tās secināja, ka iesniedzējtiesai ar likuma Nr. 230/1962 noteikumiem bija jāaizstāj likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 noteikumi, kas uzskatāmi par pretējiem Pamatnolīgumam, it īpaši ņemot vērā *Corte costituzionale* un *Corte suprema di cassazione* pasludinātos spriedumus. Uzskatot otrādi — ka šie spriedumi atbilst Pamatnolīguma 8. klauzulas

51 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 208.–211. punkts.

52 — Dažādajās pamata lietās bija strīds starp pašvaldībām un to algotajiem darba ņēmējiem.

53 — Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru uz direktīvu nevar atsaukties strīdā ar privātpersonu, bet var atsaukties strīdā ar valsti, lai arī kādā statusā — darba devēja vai valsts iestādes — tā rīkotos. Skat. it īpaši 1986. gada 26. februāra spriedumu lietā 152/84 *Marshall* (*Recueil*, 723. lpp., 48. un 49. punkts), 1994. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-91/92 *Faccini Dori* (*Recueil*, I-3325. lpp., 24. un 25. punkts), 2004. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer* u.c. (Krājums, I-8835. lpp., 109. punkts), 2007. gada 19. aprīļa spriedumu lietā C-356/05 *Farrell* (Krājums, I-3067. lpp., 40. punkts), kā arī 2010. gada 19. janvāra spriedumu lietā C-555/07 *Kücükdeveci* (Krājums, I-365. lpp., 46. punkts).

54 — Tā kā Pamatnolīgumam, kas ir Direktīvas 1999/70 daļa, ir tāds pats juridiskais raksturs kā šai direktīvai, dalībvalstīm, piemērojot EKL 249. panta trešo daļu, minētā nolīguma mērķis ir jāievēro pilnībā.

55 — Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 212. un 213. punkts, kā arī ģenerāladvokātes Kokotes šajā lietā sniegto secinājumu 122.–128. punkts.

3. punktam, *Poste Italiane* uzskatīja, ka *Tribunale di Trani* nekādā gadījumā nevarēja nepiemērot minētās tiesību normas. Šo jautājumu minot tikai pakārtoti, Itālijas Republika norādīja, ka iesniedzējtiesai bija dažādi paņēmieni, lai likumdošanas dekrētu Nr. 368/2001 interpretētu atbilstoši Pamatnolīgumā paredzētajam aizsardzības līmenim. Nīderlandes valdība savukārt uzskatīja, ka atbilstīgas interpretācijas rezultātā valsts tiesa nedrīkstēja atstāt nepiemērotus attiecīgos noteikumus, jo šādas rīcības rezultātā nepazeminošanas klauzulai rastos tieša iedarbība, kas vienmēr ir tikusi noraidīta. Komisija savu nostāju šajā jautājumā neprecizēja.

67. Iepriekš minētais spriedums apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c. iesniedzējtiesai sniedz norādes gan par juridisko pamatu (197. un 198. punkts), gan par atbilstošas interpretācijas pienākuma robežām (200.–202. punkts), kas pēc analoģijas ir piemērojamas attiecībā uz Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktu. Īpaši tiek atgādināts, ka valsts tiesām — tāpat kā visām dalībvalstu iestādēm — ir pienākums to kompetences ietvaros darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu attiecīgās direktīvas pilnīgu iedarbību un sasniegtu ar tās mērķi saderīgu rezultātu [56]. Tomēr, izpildot šo uzdevumu, iesniedzējtiesa nedrīkst pārsniegt savas pilnvaras un it īpaši veikt valsts tiesību interpretāciju *contra legem*, jo tās grozīt ir tiesīgs vienīgi likumdevējs.

68. Šķiet, ir jāpiebilst, ka, manuprāt, atbilstīgas interpretācijas pienākuma izpildes dēļ nekādi nevarētu kļūt piemērojamas valsts tiesību normas, kas formāli nav spēkā un nav atbilstīgas gan *ratione materiae*, gan *ratione temporis*. Tieši piemērojamā valsts tiesību norma ir jāinterpretē atbilstoši Direktīvai 1999/70 un Pamatnolīgumam, kā arī Savienības tiesībām vispār. Lai arī Savienības tiesību pārākuma dēļ valsts tiesību norma var netikt piemērota, Savienības tiesības nepiešķir formālu spēkā esamību vai piemērojamību *in casu* tiesību normai dalībvalsts tiesību sistēmā. Uzstāju, ka Savienības tiesības "neatdzīvina no mirušajiem" valsts tiesību normu, kas vairs nav spēkā un kas, iztrūkstot atbilstošiem speciāliem noteikumiem, nav piemērojams tiesvedībā *ratione temporis*, kā tas ir likuma Nr. 230/1962 atcelto noteikumu gadījumā.

69. Es precizēju, ka ir jānošķir šādi formulētā prasība no prasības, kas ir saistīta ar to, ka atbilstīgas interpretācijas pienākumam ir jāattiecas uz visām attiecīgajām valsts tiesību normām — gan pirms, gan pēc attiecīgās

56 — Iepriekš minētajā spriedumā lietā *Kücükdeveci* šie principi nesen tika atgādināti (skat. 48. punktu).

direktīvas pieņemšanas [57]. Turklāt es atgādināšu — kā Tiesa jau ir spriedusi —, ka, ja valsts tiesības, piemērojot tajās atzītas interpretācijas metodes, noteiktos gadījumos ļauj interpretēt kādu valsts tiesību sistēmas noteikumu tādā veidā, ka tiek novērsta kolīzija ar citu valsts tiesību normu vai šajā nolūkā tiek ierobežota šā noteikuma piemērojamība, to piemērojot vienīgi tiktāl, ciktāl tas ir saderīgs ar minēto normu, valsts tiesai ir pienākums izmantot tās pašas metodes, lai sasniegtu direktīvā paredzēto rezultātu [58].

70. Tāpat ir jāuzsver, ka šādi saprast atbilstīgas interpretācijas pienākums neļauj *de facto* atzīt Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta vertikālo vai pat horizontālo tiešo iedarbību, kā uzskata Nīderlandes valdība. Uzskatu, ka nedrīkst sajaukt tiešo iedarbību, ko privātpersonām varētu radīt šāda veida noteikums kā tāds, no vienas puses, un ietekmi, kas tam ir gan uz likumdevēja, gan tiesu iestāžu darbību [59] dalībvalstīs, no otras puses.

71. Līdz ar to uz otro prejudiciālo jautājumu tiks atbildēts, pirmkārt, ka privātpersona nevar pretendēt uz Pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punkta tiešu piemērojamību, lai panāktu, ka netiek piemēroti likumdošanas dekrēta Nr. 368/2001 1. panta noteikumi, bet to vietā tiktu piemēroti atceltā likuma Nr. 230/1962 1. panta 2. punkta b) apakšpunkta noteikumi; bet, otrkārt, ka gadījumā, ja iesniedzējtiesa uzskatītu strīdīgos noteikumus par neatbilstošiem Savienības tiesībām, tai piemērojamās valsts tiesību normas ir jāinterpretē tādā veidā, kas, cik vien iespējams, vienlaicīgi ļauj ievērot minētās klauzulas tekstu un mērķi, nepārsniedzot minētās tiesas pilnvaras.

57 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Angelidaki* u.c., 197. punkts. Uzskatu, ka šis apsvērums var tikt piemērots vienīgi noteikumiem, kuriem valsts tiesību sistēmā patiešām ir normatīva vērtība, nevis atceltiem noteikumiem, kuri pastāv tikai faktiski kā valsts tiesību vēstures elements.

58 — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Pfeiffer* u.c., 116. punkts.

59 — Šajā sakarā es uzstāju, ka Pamatnolīgums var būt strīdu priekšmets ne vien attiecībā uz privātpersonām, bet arī darba ņēmējiem un darba devējiem sektorālā un pat valsts līmenī, un ka princips, ka valsts tiesību normas un kolektīvie nolīgumi ir jāinterpretē atbilstoši minētā pamatnolīguma 8. klauzulas 3. punktam, man šķiet vairāk atbilstošs šajā posmā, nekā individuālu darba līgumu noteikumu spēkā esamību vērtēšana.

V — Secinājumi

72. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Tribunale di Trani* (Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku, kas noslēgts 1999. gada 18. martā, 8. klauzulas 3. punkts ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tam nav pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir iekļauts 2001. gada 6. septembra likumdošanas dekrēta Nr. 368 1. un 11. pantā, kuros atšķirībā no tādas agrākas valsts tiesību normas kā 1962. gada 18. aprīļa likuma Nr. 230 par darba līgumu uz noteiktu laiku noteikumiem 1. panta 2. punkta b) apakšpunkts vairs nav paredzēts darba devēja pienākums darba līgumos uz noteiktu laiku, kas ir noslēgti, lai aizvietotu prombūtnē esošus darba ņēmējus, kuriem ir tiesības saglabāt savu darba vietu, vienlaikus norādīt aizvietotā darba ņēmēja uzvārdu un viņa aizvietošanas iemeslu, ja vien šādi grozījumi attiecas uz ierobežotu darba ņēmēju kategoriju, kuri ir noslēguši darba līgumus uz noteiktu laiku, vai ja šie grozījumi tiek kompensēti, īstenojot citus darba ņēmēju, kuri ir noslēguši darba līgumu uz noteiktu laiku, aizsardzības pasākumus, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai;

2) Pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku, kas noslēgts 1999. gada 18. martā, 8. klauzulas 3. punkts neatbilst nepieciešamajiem nosacījumiem, lai tam būtu tieša iedarbība. Gadījumā, ja tādas valsts tiesiskā regulējuma izmaiņas kā tās, kas tika ieviestas ar 2001. gada 6. septembra likumdošanas dekrēta Nr. 368 1. pantu, ir pretrunā minētajai klauzulai, iesniedzējtiesai nav jāatsakās no atbilstošo valsts tiesību normu piemērošanas, bet tai šie noteikumi, cik vien iespējams, ir jāinterpretē atbilstoši Savienības tiesībām un it īpaši — atbilstoši Pamatnolīguma par darbu uz noteiktu laiku mērķim.